

24 septembrie, ora 11.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

ENESCU ȘI CONTEMPORANII

Sala Auditorium

RALUCA ȘTIRBĂȚ pian

DAVID GRIMAL vioară

Enescu Nocturnă în re bemol major, „Hommage à la Princesse Marie Cantacuzène”

Franck Sonata în la major pentru vioară și pian, „à Eugène Ysaÿe”

Allegretto ben moderato / Allegro / Ben moderato: Recitativo-Fantasia / Allegretto poco mosso

Pauză (15 minute)

Ysaÿe Sonata nr. 3 pentru vioară solo, *Ballade*, „à Georges Enesco”

Lento molto sostenuto / Allegro in tempo giusto e con bravura

Enescu Sonata nr. 3 în la minor pentru pian și vioară op. 25, „în caracter popular românesc”

Moderato malinconico / Andante sostenuto e misterioso / Allegro con brio, ma non troppo mosso

George Enescu (1881-1955): Nocturna în re bemol major

Cuvântul interpretei: „Nocturna în Re bemol a fost compusă vijelios, într-o săptămână a lunii octombrie 1907, în urma întâlnirii incendiare de la Sinaia dintre Enescu și Maruca, dedicatoarea lucrării. Bijuterie pianistică ce-ar merita un loc privilegiat în programele de concert, pe nedrept aproape necunoscută, Nocturna a avut o soartă potrivnică, asemănătoare *Pieselor Impromptues* op. 18, pentru că manuscrisul a fost descoperit postum și adus de la Paris la București abia în 1963. Tânărului Enescu îi reușește aici o admirabilă sinteză între melodii cu iz popular „șovăind” în permanență între major și minor, rafinate armonii modale, tulburarea flamboiant-romantică – aproape lisztian-programatică – din secțiunea mediană și parfumul impresionist al părților extreme. Mai mult, scriitura polifonică de mare rafinament a *Nocturnei*, fără a se constitui încă într-o heterofonie propriu-zisă, prezintă momente imitative de mare subtilitate, aflate la granița dintre canon și heterofonie, anticipând astfel cristalizarea acestui complex procedeu enescian în capo-doperele sale de maturitate”.

César Franck (1822-1890): Sonata în la major pentru vioară și pian „à Eugène Ysaÿe”

Franck a scris Unica sa sonată în 1886, lucrare considerată printre cele mai realizate scrise vreodată pentru vioară și pian. Se evidențiază prin extrema naturalețe și bogăție a limbajului armonic, împletit cu cea mai rafinată tradiție clasică, pe care Franck a valorificat-o la maximum, totul cuprins într-o formă ciclică. Forma ciclică în cazul acesta se referă la faptul că avem de a face cu o muzică în care „legăturile tematice leagă mai mult de o mișcare”. Este o structură inovatoare în multe privințe, dar care privește și înapoi la conceptele trecutului. Sinteza realizată de Franck, între tradiție și abordările avangardiste ale formei muzicale a constituit o provocare pentru ascultătorii zilelor sale. Din punct de vedere structural, sonata se prezintă ca un hibrid între stiluri variate și genuri care implică relații motivice complexe atât din punct de vedere melodic cât și ritmic. Primele două mișcări sunt alcătuite în formă de sonată: prima, într-o variantă atipică, prescurtată, cu temă reflexivă, serafică la vioară, generoasă la pian, iar cea de a doua este o formă pe deplin dezvoltată, vijelioasă și foarte dramatică. În dezvoltare, liniile melodice sunt tratate contrapunctic, cu multe fragmentări, cu transformări complexe ale temelor inițiale printre care sunt inserate secțiuni cu caracter recitativ. Cea de a treia parte vine cu un contrast formal de tip tripartit, asemenea liedului, dar agrementat cu elemente de fantezie și recitativ. Caracterul extrem de dramatic, preluat din partea a doua, capătă dimensiuni monumentale care se calmează în Final. Acesta restabilește tonalitatea inițială și prezintă caracteristici multidimensionale având în vedere că mixează la început sonorități pastorale într-o clasică formă de rondo-sonată, pe care le dezvoltă pe parcurs și cu o coda imensă, în care se desfășoară un canon la două voci de cea mai autentică sursă barocă.

Program

Eugène Ysaÿe (1858-1931): Sonata nr. 3 pentru vioară solo, Ballade „à Georges Enesco”

Sonata a III-a în re minor, supranumită *Ballade*, a fost dedicată de Ysaÿe lui George Enescu. Însuși autorul a scris despre sonată: „Mi-am lăsat imaginația să rătăcească în voie. Amintirea prieteniei și admirației mele pentru George Enescu și spectacolele pe care le-am oferit împreună în casa încântătoare a Reginei Carmen Sylvia au făcut restul”. Sonata este scrisă într-o singură mișcare cu două secțiuni. Prima secțiune, *Lento molto sostenuto*, este o Introducere narcotizantă cu aspect de recitativ, care conține frânturi ale unor motive ce se vor dezvolta pe parcurs. Autorul folosește scara modală hexatonală, desene crenelate, multe salturi melodice disjunctive precum și o cantitate mare de disonanțe și cromatisme. După Introducere se intră direct în secțiunea principală a sonatei, marcată *Allegro in tempo giusto e con bravura*, care se caracterizează prin ritmuri punctate vehemente, precum și note duble și acorduri. Secțiunea mediană este mai calmă, cu pasaje fluide în triolette legato, apoi tema ritmului punctat revine. Piesa se termină cu o codă strălucitoare cu pasaje foarte rapide de treizeciodoimi. *Ballada* este singura dintre cele Șase sonate care se desfășoară într-un flux continuu, și poate fi considerată o aluzie la compactul și monumentalul Octet de coarde op. 7 scris de Enescu și la gândirea sa eminent contrapunctică.

George Enescu (1881-1955): Sonata nr. 3 în la minor pentru pian și vioară op. 25

Pe scheletul unei construcții riguros clasice, Enescu creează un material sonor aparținând unui super-folclor stăpânind cele două instrumente la nivelul unei gândiri de o mare complexitate. Partea I, în formă de sonată prezintă o temă bogat ornamentată, al cărui profil modificat va fi folosit în întreaga mișcare. Grupul tematic secundar este încredințat pianului. Coda destul de amplă regroupează tronsoane din mai toate variantele celor două teme. Partea a II-a, *Andante sostenuto e misterioso*, are o formă de lied de o mare originalitate, în care se întâlnesc extrem de multe efecte coloristice, mai ales flageoletele care se impun pe tot parcursul desfășurării. Secțiunea B este mai dinamică, ceva mai „lăutărească”. În Coda apare măreția și calmul unui tablou nocturn grandios, „o boltă înstelată și imobilă” (Pascal Bentoiu – *Capodopere enesciene*). Finalul trepidant, *Allegro con brio, ma non troppo mosso* este o construcție mai complicată, fiecare etapă a desfășurării având o organizare proprie. Sonata a III-a nu este ciclică, dar unitatea extraordinară este obținută prin restrângerea modală și limitarea tematică supusă unui amplu proces variațional într-un câmp contrapunctic de excepție. Ca element novator sunt folosite pentru prima dată sferturile de ton ca mijloc de expresie și mai ales de culoare. Partitura este covârșitoare în ce privește bogăția indicațiilor agogice și interpretative, ceea ce arată că, în pofida unui aspect aparent improvizatoric, se ascunde o gândire riguroasă, perfect organizată, până în cele mai mici amănunte; de unde o paradoxală naturalețe a discursului muzical.

Corina Bura

Pianistă

Raluca Știrbăț s-a născut la Iași, a început studiul pianului la Liceul de Artă „Octav Băncilă”, iar după un an de studiu și la Academia de Muzică „George Enescu” a fost admisă prima la Universităt für Musik din Viena (clasa Jürg von Vintschger), unde a absolvit cu renumita Solistendiplom și titlul Magister Artium. A debutat la zece ani cu Filarmonica Moldova din Iași, sub bagheta lui Ion Baciuc. A concertat cu majoritatea orchestrelor simfonice din țară, alături de dirijori precum Cristian Mandeal, Emanuel Elenescu, Emil Simon, Ludovic Bacs, Paul Popescu, Camil Marinescu, Gheorghe Costin, Nayden Todorov. De asemenea, a evoluat pe cele mai importante scene din Austria (Konzerthaus, Musikverein, Sala Mare Radio, Yamahasaal, Mozarteum Salzburg, Stefaniensaal Graz) și concertează în Europa, USA, Japonia.

A realizat numeroase imprimări pentru case de discuri și radiouri printre care integralele enesciene pentru pian (Hänssler classic, 2015) și pentru violoncel și pian (împreună cu Rudolf Leopold, Paladino music, 2021), Gramola (2011, 2013), Music minus one (SUA), Radio Zürich, Hungaroton (Budapesta), ORF (Radio

Austria). Este câștigătoarea premiilor I la numeroase competiții naționale și internaționale, printre care Sanremo Classico și Stefano Marizza (Italia), Virtuosi per musica di pianoforte (Cehia), trofeul Lira de aur (Suceava). Imprimările ei sunt difuzate în Austria (ORF, Radio Klassik Stephansdom), Elveția (Radio Zürich, Suisse Romande, Radio Swiss Classic, Radio Svizzera Italiana), România, Ungaria.

Raluca Știrbăț este fondatoarea Societății Internaționale George Enescu din Viena, pianista fiind activă și în domeniul muzicologic și pedagogic (conf. univ. dr. la UNAGE Iași). Reținem aici traducerea în limba germană a *Capodoperelor enesciene* de Pascal Benteiu (George Enescu. *Meisterwerke*, Frank & Timme, Berlin, 2015) sau ediția Urtext a partiturilor creației pentru pian de Enescu (Editura Grafoart, 2016). Anul trecut, pianista a publicat volumul de autor *George Enescu – Creația pentru pian* (Editura Muzicală, 2022), apreciat de personalități ale vieții muzicale românești drept „o reușită majoră și de referință pentru muzicologia românească”.

Raluca Știrbăț este inițiatoarea campaniei de salvare a Casei Enescu din Mihăileni, iar pentru meritele artistice excepționale și angajamentul social i-au fost acordate titlurile „Mesager al integrării” (Ministerul de Interne al Austriei, 2013), „Ordinul Centenar” (Primăria Municipiului Iași, 2018) și statutul de Membru de onoare al Fundației Pro Patrimonio (2014).

©Cringuta Pinzaru

Violonist

Violonistul **David Grimal** este dedicat în egală măsură repertoriului solistic cât și celui cameral. Ca artist inovator, își propune să reinventeze practica muzicală, conducând mai multe proiecte care dezvoltă cu succes spiritul de „a lucra împreună”. De-a lungul timpului, a concertat la Suntory Hall din Tokyo, Filarmonica din Paris, Musikverein din Viena, Concertgebouw din Amsterdam, Konzerthaus din Berlin, Wigmore Hall din Londra, Tonhalle din Zurich, Lincoln Center din New York, Conservatorul Ceaikovski din Moscova, Academia Ferenc Liszt din Budapesta, Victoria Hall din Geneva, Auditorio Nacional din Madrid, Théâtre des Champs-Élysées din Paris, National Concert Hall din Taiwan și Bozar din Bruxelles.

Ca solist, concertează în mod regulat cu Orchestra din Paris, Orchestra Filarmonică Radio France, Orchestra de Cameră a Europei, Orchestra Simfonică din Berlin, Orchestra Națională Rusă, Orchestra Filarmonică New Japan, Orchestra Engleză de Cameră, Orchestra Mozarteum din Salzburg, Orchestra Simfonică din Ierusalim, Orchestra Filarmonicii din Praga, Orchestra Fundației Gulbenkian din Lisabona și Sinfonia Varsovia. Printre dirijorii cu care a colaborat se numără Christoph Eschenbach, Heinrich Schiff, Lawrence Foster, Emmanuel Krivine, Mikhail Pletnev, Rafael Frühbeck de Burgos, Peter Eötvös, Andris Nelsons și Jukka Pekka Saraste.

Numeroși compozitori i-au dedicat lucrări, printre care Marc-André Dalbavie, Brice Pauset, Thierry Escaich, Lisa Lim, Jean-François Zygel, Alexandre Gasparov, Victor Kissine, Fuminori Tanada, Ivan Fedele, Philippe Hersant, Anders Hillborg, Oscar Bianchi, Guillaume Connesson, Frédéric Verrières și Richard Dubugnon.

Este invitat la cele mai importante festivaluri internaționale și alege să apară în mod regulat în formație de trio cu pian alături de Philippe Cassard și Anne Gastinel, precum și în formație de cvartet de coarde cu Quatuor les Dissonances: Hans-Peter Hofmann, David Gaillard și Xavier Phillips.

Ca o prelungire firească a acestei dorințe de a împărtăși cu ceilalți, a creat L'Autre Saison, o stagiune de concerte pentru persoanele fără adăpost din Paris.

David Grimal a înregistrat pentru casele de discuri EMI, Harmonia Mundi, Aeon, Naïve, Transart și Dissonances Records. Înregistrările sale au fost aclamate de presă, cu premii precum BBC Music Magazine Choice, Choc de l'Année în Classica, Arte Sélection și ffff Télérama.

În ultimii zece ani, și-a dedicat o parte din carieră dezvoltării Les Dissonances, al cărui director artistic este. În acest laborator de idei, conceput ca un colectiv de muzicieni, David Grimal și membrii ansamblului experimentează muzica ca pe o bucurie redescoperită și abordează repertoriul simfonic în spiritul muzicii de cameră. Fiind singurul ansamblu care explorează repertoriul simfonic de mare anvergură fără dirijor, Les Dissonances a stabilit rezidențe în instituții prestigioase care oferă colaborări pe termen lung, printre care Filarmonica din Paris, Opera de Dijon și Le Volcan din Le Havre, și apar cu regularitate în toată Europa. Din 2013, Les Dissonances și-au lansat înregistrările prin propria casă de discuri, Dissonances Records, fiind foarte bine primite de critici.

Înarmat cu această experiență, David Grimal și-a dezvoltat, de asemenea, simțul muzicii colective cu alte orchestre, printre care Orchestra Națională Radio din România, Orchestra Națională de Lorraine, Orchestra Simfonică de Galicia, Orchestra Simfonică din Taipei, Orchestra de Coarde din Budapesta (Budapesti Vonósok), Orchestra de Cameră din Cracovia și Orchestra de Cameră din Moscova.

În 2008, David Grimal a fost numit Chevalier dans l'Ordre des Arts et Lettres de către Ministerul francez al Culturii.

În prezent, predă vioara la Școala Superioară de Muzică din Saarbrücken și cântă pe un Stradivarius „Ex-Roederer” din 1710 cu un arcuș realizat de François-Xavier Tourte.

